

Det nya Amerika och presidentvalet

Amerika är världens äldsta demokrati; folkstyrelsen, med allmän rösträtt och medborgerlig frihet, var där en självfallen realitet bortåt hundra år innan den definitivt bröt igenom i någon europeisk stat. Amerika har också världens äldsta partier. Demokraterna leder sina anor tillbaka till Thomas Jefferson och striderna på 1790-talet; det republikanska partiet, med slaveriets avskaffande eller begränsning som huvuduppgift, var färdigbildat år 1854 och ser i "befriaren" Abraham Lincoln sin största gestalt.

För hundra år sedan var alltså republikanerna reformens parti; man talade om de radikala republikanerna eller rätt och slätt radikaler. Inbördeskriget 1861—1865 och det under kriget utfärdade förbudet mot slaveri blev partiets triumfer; under årtionden efter kriget samlades man kring parollerna om den återställda unionen och om negrernas frigörelse, hyllade "the Grand Army of the Republic" och talade om rebellerna i Södern som om ett folk av rättfärdigt besegrade. Men partiet blev ett konservativt parti, med absolut frihet för näringslivet — begränsad av höga skyddstullar för industrin — som främsta programpunkt. Den väldiga expansionen, ekonomiskt, i utbredningen åt väster, världspolitiskt, under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet, skedde i huvudsak under republikansk egid. Uppsvinget möjliggjorde en förening av folkstyrelse och passivitet gentemot de eftersatta folkgrupperna som inte har någon parallell i historien.

Demokraterna behöll ett fäste, den trogna Södern, där solidaritet mot segrarna i norr och mot den svarta minoriteten var bestämmande. Negrernas frigörelse blev till stor del en tom form; de vitas valde tryggades genom att de färgade uteslöts från rösträtt och genom lagar och konventioner gjordes till en pariasklass. Republikanerna tillät detta, trots

protester från idealister inom partiet — de behöll styret i unionen och lät demokraterna styra Södern. Men från sitt fäste i Sydstaterna sökte demokraterna nå unionell framgång genom att vädja till de missnöjda i norr och väster; Söderns konservativa lierade sig med arbetar- och bondegrupper i norr, som krävde statsingripanden mot de ekonomiskt härskande. Vid några få tillfällen och med knapp majoritet lyckades man i korta tider av kris och svårigheter (Cleveland 1885—1889 och 1893—1897, Wilson 1913—1921). Någon klar generell motsättning mellan partierna uppstod dock inte — inom båda partierna dominerade riktningar som slog vakt om individualism, gammalliberalism och konservatism.

Då de sociala problemen i början av detta århundrade trädde i förgrunden, då en ny radikalism växte upp i Amerika syntes det tvivelaktigt vilket parti som skulle uppbära den, ja, om den över huvud skulle förankras inom ett bestämt parti. Bryan och Wilson bland demokraterna, La Follette och Theodore Roosevelt bland republikanerna höjde "reformens fackla", men intetdera av partierna identifierade sig med deras politik. Vad som gjordes i fråga om socialpolitik och statsingripanden skedde mestadels inom delstaterna, och bärare av det nya var omväxlande republikaner och demokrater. Med välståndperioden efter första världskriget tycktes traditionen ha segrat: de konservativa republikanerna behärskade unionen, de konservativa demokraterna behöll Södern.

Den ekonomiska kris som utbröt på hösten 1929 inleder ett nytt skede i amerikansk politik. Demokraterna kom till makten och behöll makten som samlare av de missnöjda i norr och väster. Det väsentliga var att deras seger blev så total att partiet omvandlades; arbetarna och jordbrukarna i de nyvunna regionerna blev partiets ryggrad, med Sydstaterna sna-

rare som ett bihang än en kärna. Detta radikala parti har varit redskapet i formandet av det nya Amerika, med dess oerhört växande unionsmakt, dess sociala välfärdspolitik, dess programmatiska radikalism. Den nationella produktionens värde beräknas 1929 ha varit 104 miljarder dollar; 1951 329 miljarder (prisindexet har stigit från 100 till 163); de totala statsutgifterna har under denna tid gått upp från 8 till 62 miljarder. Radikalismen gjorde inte håll inför de grundsatser som tidigare varit väsentliga för partiet; Franklin Roosevelt och Truman blev, eggade av sina anhängare i Norden, rasförtryckets främsta motståndare och kom därmed i konflikt med starka riktningar i den trogna Södern.

Denna utveckling inom landet kom genom händelserna ute i världen att förenas med en nationell maktutveckling i internationell anda. USA inträdde i andra världskriget med ojämförligt större kraft och djupare engagemang än i det första; efter kriget har det genom egna rustningar och understöd åt andra blivit Västlandets och demokratiernas värn. Försvarsutgifterna var 1929 omkring ½ procent av na-

tionalinkomsten, 1951 över 11 procent. Den radikala inre politiken har gjort denna utveckling möjlig; det konservativa USA av år 1900 kunde ha drivit imperialism, men det kunde inte ha blivit de hotade folkens ledare.

Valet om tisdag framstår säkert för många som en kraftmätning mellan det "gamla" och det "nya" Amerika: mellan konservatism och isolationism å ena sidan, radikalism och internationalism å den andra. Detta sätt att se är inte oförståeligt eller helt orgrundat; det stora flertalet västeuropéer önskar därför seger åt Stevenson, medan kommunisterna skulle föredra en Eisenhower som genom inre och yttre politik fjärrmade USA från Europa. Men denna bild av valet, som blivit allt starkare omfattad efter nomineringarna i somras, är, det bör till slut betonas, dock efter all sannolikhet oriktig. Det "nya" Amerika kommer att bestå, vare sig Stevenson eller Eisenhower blir nästa president. Därför sörjer den stora massan av väljare inom båda partierna. Reformpolitiken kommer att fortsätta — USA förblir försvararen av de fria folken.